

Tízparancsolat

Lekció: Jn. 8.31-59
Textus: 2Móz. 20.13

2007. június 3.
Gazdagrét

Ne ölj! (Az abortuszról)

„Ne ölj!” – szólítja meg Isten szövetséges népét az egyik legrövidebb, és mégis legáltalánosabb, legegységesebb parancsolatban. Először mindennapjaink jutnak eszembe, amelyek látszólag – egy-egy bűnügyi riport, valamint távoli háborús hír ellenére – mentesek az öléstől. Látszólag. De miért van az, hogy egy átlagos ember naponta ki tudja hány gyilkolást néz végig minden megrázkódtatás, érzelmi megindulás nélkül, amikor tv-t néz? Ne ölj! – és közben a mai ember végestelen végig bámulja a jeleneteket, amelyekben több paradicsomkonzerv fogy, mint az élelmiszerboltokban... Ne ölj! – miközben gyermekeink, sőt, fiatal felnőttjeink (!) naponta sokszoros gyilkosok, és természetesen hősök, a virtuális világban. Saját gépeiken, vagy éppen hálózatba kötve minden gyilkos ösztönüket kiélhetik, amint – a tv-ben látott filmekhez hasonlóan – itt már ők maguk a megállíthatatlan hősök, akik szitává lövik a gonoszokat. Mindez nem valóság, csak látszat, mondhatjuk. De mégis benne vagyunk. Látjuk, lőjük, öljük. Közben izgulunk, felmegy az adrenalin szintünk, azonosulunk. Mi vagyunk az igazság osztói, mi is gyűlöljük az ellenséget, akit mi is ki tudnánk végezni. Isten azt mondja, az élet alapvető törvénye, hogy ne ölj. A mi társadalmunk pedig a látszat gyilkolással pihen, az erőszakkal kapcsol ki, az öldökléssel ereszt le, az élet kioltása által szórakozik, az agónia képeiben talál élvezetet. Milyen lenne az a világ, amelyben nincsenek állandóan előttünk az ölés, az erőszakos halál, a tömegmészárlás képei? Milyenek lennénk mi, ha érintetlenek lennénk mindezekről? Vajon hogyan hallanánk akkor Isten parancsolatát, hogyan fogadnánk azt a szívünkbe, és mit tennénk, ha levetítenék előttünk valaki kivégzését? Nem tudom a választ, de elgondolkodtatnak ezek a kérdések. Továbbá érzékeltetik, hogy nincs olyan messze tőlünk az, amiről a hatodik parancsolat szól, mint ahogy sokan azt gondolják, ill. ahogy szeretnék. Mire hívja Isten az ő népét ezzel a parancsolattal akkor és ma?

I. A hatodik parancsolat bibliai jelentése

Ne ölj! – Amint mondtam, ez az egyik legegységesebb parancsolat, ami az élet szentségére mutat rá, és jelen van minden világvallásban, a legtöbb kultúrában. Sokan vannak, akik nem keresztyénként komolyan veszik ezt a parancsolatot, és úgy tűnik, sokkal komolyabban, mint keresztyének, vagy mint – bármilyen furcsa is ezt mondani – a Biblia maga. Akik az élet szentségének mindent megelőző voltát hangsúlyozzák, ezt a parancsolatot kiterjesztik az állat-, sőt a növényvilágra is. Vannak, akik ilyen meggyőződés alapján választják a vegetáriánus életmódot. Mások, az élet szentségére hivatkozva, minden erőszakot elutasító, pacifista meggyőződést vallanak. Vannak keresztyén és nem keresztyén pacifisták, akik elutasítják az erőszak minden formáját, például hogy sorkatonai szolgálatban fegyvert vegyenek a kezükbe. Ugyanakkor az is igaz, hogy nem minden keresztyén pacifista. Miért nem? Hogyan lehetséges ez, tesz fel a kérdést? Vannak, akik azt hozzák fel a Biblia ellen, hogy ha Isten ilyen egyetemes kijelentést tett, hogy ne ölj, akkor hogyan adhatott olyan jogrendszert Izraelnek, amelyben helye van a halálbüntetésnek, hogyan rendelhetett el háborúkat, vagy hogyan lehetséges az, hogy alkalmanként ő maga vette el egyesek életét válaszul azok istentelen tetteire. Látjuk, mennyire nem egyszerű a hatodik parancsolatnak a jelentését megragadni korunkban.

Ez az a pont, ahol meg kell próbálnunk megérteni, hogy mi a különbség a bibliai, valamint az előbb felvázolt mai gondolkodás között. A mi világunk – miközben képmutató módon teret ad a gyilkolás különféle alattomos formáinak – felháborodik azon, hogy Isten ószövetségi népe hogyan élhetett egy olyan társadalomban, ami halálbüntetést rótt ki olyan vétkekre, amelyeket a mai törvénykezésben nem is büntetnek (pl. házasságtörés). Csak annyit hangsúlyoz a korunk embere, hogy az élet szent. A bibliai gondolkodás szerint azonban az élet nem önmagában szent, hanem azért, mert a teremtő Isten ajándéka. Nem egy elvont állítással találjuk magunkat szemben a „ne ölj” parancsolatában, hanem a teremtő, és Izraelt – még a fáraó és az egyiptomiak halála árán is – megváltó, megszabadító Istennel. Az életet azért kell védeni mindennek előtt, mert Isten akarja azt oltalmazni. Izrael azonban el tudja fogadni, hogy létezik az életnek olyan elvétele, amely az élet ügyét szolgálja. Ha a közösség élete, rendje, jövője forog kockán valakinek a romboló viselkedése következtében, akkor az ölés a közösség életéért van. Izrael számára tehát nem okozott feloldhatatlan feszültséget az, ami ma sokaknak nehézség. Itt még jegyezzük meg azt, hogy ezzel a gondolatmenettel semmiképpen sem azt állítom, hogy ma keresztyénként a halálbüntetés, valamint az ún. igaz háború mellett kell állást foglalni. De ezekkel a nehéz kérdésekkel ma nem foglalkozunk.

Mit jelent hát Isten népe számára a hatodik parancsolat? Azt, hogy megerősödnek abban, hogy az élet Isten ajándéka. Éppen ezért egyik ember a másik ember életét gyűlöletből, haragból, rosszindulatból, irigységből, vagyona megkívánása miatt, akármilyen körülmények között, akármilyen módon nem olthatja ki. Isten tilt minden erőszakos tettet, amellyel az egyik ember a másik ember ellen fordulna, és amely – akár a vétkes szándéka ellenére – halált okoz. Mivel az élet Isten ajándéka, és ezért szent, senki nem léphet Isten helyébe azzal, hogy önbíráskodik, vagy más motivációból valakinek az életét kioltja. *„Aki ember vérént ontja, annak vérént ember ontja. Mert Isten a maga képmására teremtette az embert.”* (1Móz. 9.5) Az ember Isten képmása, és mint ilyen, egyedül Istené. Isten fenntartja magának a jogot élet és halál kérdésében (és amikor Izrael halálbüntetést gyakorol, Isten nevében jár el).

Ezzel a Biblia realistának bizonyul. Elismeri, hogy egy bűnös világban élünk, ahol igen gyakran nincs abszolút jó, tökéletes megoldás egy-egy helyzetben. Nem lehet a „ne ölj”-t kategorikus törvényként kezelni, hiszen gyakran csak a rossz és a még rosszabb között lehet választani. Ilyen esetben sem jó az ölés, de lehet, hogy sok száz, vagy ezer másik ember életét kíméli meg. A világ, amelyben élünk, megromlott. Ugyanakkor Izraelt folyamatosan emlékezteti Isten arra, hogy az élet nem olyan, mint amilyennek ő kezdetben szánta. Isten ószövetségi népe rendszeresen bemutatja az áldozatokat, amelynek során állatokkal ölnek meg. Ez a gyakorlat emlékezteti őket arra, hogy megváltásra szorulnak. A bűn miatt az élet kiváltásra szorul. Az embernek folyamatosan vért kell ontani az áldozatban ahhoz, hogy élhessen. Nem mehet minden további nélkül a szent Isten jelenlétébe. A világ megromlott, Isten az életet parancsolja, óvja, de készíti a teljes megváltást és szabadulást is. A „ne ölj” parancsolatot ezeknek a bibliai hangsúlyoknak a fényében kell megértenünk.

II. A hatodik parancsolat aktuális vonatkozásai

A hatodik parancsolat magyarázatához a következő témák tartoznak hagyományosan: gyilkosság, halálbüntetés, háború, abortusz, eutanázia, öngyilkosság. Feltűnő, hogy etikailag a legnehezebbé és legvitatottabbá azok váltak, amelyek az élet határeseteinél, két végpontjánál, a születésnél és a halálnál vetődnek fel. Különösen az ember tudományos és technikai lehetőségeinek a kitágulása vet fel újabb és újabb kérdéseket. Ma egyetlen témáról szeretnél szólni, és ez az abortusz.

A művi terhesség-megszakítás jogi és filozófiai problémái azon a ponton vetődnek fel, hogy honnantól tekinthetünk úgy egy magzatra, mint aki nem pusztán anyja része, hanem önálló személy. Ha Isten Igéje alapján tájékozódunk, azt kell mondanunk, hogy a

fogantatástól kezdve. Isten újra és újra úgy szólal meg, mint aki anyaméhtől fogva ismeri, megformálja, kiválasztja, elhívja az övét (Jer. 1.5, Zsolt. 139.13-18, Lk. 1.4, 46). Már pedig ha az Úr egy formálódó magzatról így beszél, akkor mi sem tagadhatjuk meg tőle, hogy egy valószínűleg létező, ha biológiai értelemben nem is, de mégis önálló lény.

Ma Magyarországon évente átlag 60.000 terhességnek vetnek véget mesterséges módon. Valaki azt az igaz, és ugyanakkor megdöbbentő állítást tette: ma Magyarországon a legveszélyesebb hely az édesanyák méhe. A „ne ölj” parancsolat fényében próbáljunk szembenézni ezzel a sokszor agyonhallgatott, sok fájdalommal, titokkal együtt járó, mérhetetlen szenvedést okozó kérdéssel, ami nem csak egyének, hanem egész társadalmunk egy életű ügye.

A mindennapi gyakorlatban három indíték szerepel a művi terhesség-megszakítások mögött: az egyik az anya életére, a második a születendő gyermek egészségére, a harmadik a szociális körülményekre tekint. Az első dilemmát egy olyan terhesség veti fel, amelyben az anya egészsége, esetleg élete súlyos veszélyben van. Esetleg több meglévő gyermek nevelése fényében felvetődik a kérdés, hogy nem kell-e az megszakítani azt a terhességet, amely az orvosi álláspont szerint veszélyezteti az anya életét? A születendő gyermek egészségére vonatkozó kérdés, az ebből fakadó dilemma jól ismert. Testi vagy szellemi károsodás lehetősége, valószínűsége, esetleg bizonyossága elégséges alap-e a terhesség megszakításához. Sokan vannak, akiknek szembe kellett nézni ezzel a kínzó helyzettel, és nehéz döntést kellett hozni. Van, aki elvetette a gyermeket, van, akinek egészséges gyermeke született, és van, aki sérült gyermeket nevel. Vajon kinek a joga a felelős döntés egy elindult élettel kapcsolatban? Megfigyelhető, hogy az orvosok nagyobb része annyira a „biztosra megy”, hogy a legkisebb gyanú esetén is az abortuszt javasolja. Ezt javasolják talán a legtöbben a környezetünkben is. De a döntés végül mégis csak a szülőké, sokszor, sajnos, egyedül csak az édesanyáé. A harmadik indíték a szociális, és ez a legtágabban és legnehezebben értelmezhető. A lakáshelyzet, az anyagi helyzet, a párkapcsolat bizonytalansága, a nem várt terhesség a meglévő életritmust felforgató volta mind-mind ebbe a kategóriába tartozik. Ezekkel kapcsolatban a leggyakrabban rá lehet és kell mutatni arra, hogy lehetetlen, hogy az életet az életszínvonalal tegyük egy mérlegre, és szülessenek olyan döntések, amelyekben az életszínvonal súlyosabbnak találtatik, mint az élet.

Mindezekben a helyzetekben érezzük a kérdés súlyát: Kinek a joga a felelős döntés egy elindult élettel kapcsolatban? Nekünk, Isten népének, világosan kell látnunk, hogy mire mutat a „ne ölj” parancsolat ebben az összefüggésben: itt csak Istennek vannak jogai. Elfogadhatatlan, hogy minden további nélkül évente 60.000 abortusz történhet, amelyek java részében kényelmi, anyagi szempontok érvényesülnek. Fájdalmas, hogy sokan félelemből, mások rábeszelésére, Isten iránti bizalmatlanságból, anyagi megfontolásból az élet elvetését választották az élet megtartása helyett. Es sohasem igazolható, magyarázható. Láttuk, hogy egyes speciális helyzetekben, a korábban említettek szerint, nincs jó döntés. Istennek kegyelmét és szeretetét azonban ismerjük, és még itt is elfogadhatjuk. De nagy általánosságban kijelenthetjük: a művi terhességmegszakítás beleütközik a teremtő Istennek abba a szándékába, amit a hatodik parancsolatban ad népe elé.

Határterületen próbáltuk megérteni, hogy Isten az élet ura, teremtője és megváltója, és őrzi, védi az életet. Határterület, amely többünk életét érinti. Van, akinek súlyos büntudata van – esetleg évek óta! – mert elvettett egy gyermeket. A megoldás nem a magyarázkodás, hanem a bűnbánat és bocsánatkérés. Ismerd el az Úr előtt, hogy vétkeztél ellene, és áthágtad a „ne ölj” parancsolatát. Amit megtettünk, nem tudjuk meg nem történné tenni, de Isten kész bocsánatát, kegyelmét, szeretetét kiárasztani rád Jézus Krisztusban. Esetleg van, aki most találja magát szemben a döntés felelősségével. Az Úr kész melléd állni, sőt, melletted van, mindent tud, és mindent ismer. Rád tekint, és keresi, vajon bizalommal fordulsz-e hozzá.

Jöjjünk mindezzel ahhoz az Istenhez, aki azt mondta: „ne ölj.” De elküldte a Fiát, Jézust, aki különleges módon megfogant anyja méhében, és megmaradt, megszületett. De arra maradt meg, hogy kereszthalálában engesztelő áldozat legyen mindannyiunk bűneiért. Hogy halálában magára vegye, elhordozza szenvedéseinket. Hogy megváltson bennünket annak a világnak a hatalmából, ahol az ölés gyakran kifizetődőbb, előrevivőbb, mint az élet védelme. Újítsuk meg vele, az élet fejedelmével való szövetségünket, és kötelezzük el magunkat az Istentől való élet tisztelete, fenntartása, megőrzése mellett! Ámen!